

Добровольська Володимира Володимирівна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

МОРАТОРІЙ НА ПЕРЕВІРКИ: ЧИ ЗА ДОЦІЛЬНО ПРОЛАНГАЦІЯ?

В Україні відбуваються певні процеси, мета запровадження яких є застосування заходів з дерегуляції щодо сфери господарювання. З 2014 року в Україні запроваджений механізм дерегуляції щодо бізнесу у вигляді мораторію на проведення перевірок, який, як планувалось, буде носити тимчасовий характер, але був продовжений із року в рік, у тому числі й на 2018 рік. Мораторій (від лат. *moratorius* — який затримує, уповільнює) — відстрочення виконання зобов'язань на певний час або до закінчення яких-небудь надзвичайних подій (наприклад війни, стихійних лих). Він поширюється на всі зобов'язання, або лише на деякі їх види, або на окремі категорії боржників.

Мораторій був введений законодавчим актом та містить підстави проведення перевірок щодо суб'єктів господарювання за ступенем ризику і виду їх діяльності. Черговим нормативним актом - Законом України від 03 листопада 2016 року «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [1] було затверджено положення, що до 31 грудня 2018 року встановити мораторій на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Зазначений акт містить шість підстав для проведення позапланової перевірки щодо суб'єктів господарювання, проведення яких також залежить від ступеня ризику діяльності зазначених суб'єктів. Дія зазначеного нормативного акту суттєво знизилася кількість перевірок суб'єктів господарювання. Завдяки мораторію, який було вперше впроваджено в серпні 2014 року, кількість перевірок при

порівнянні останніх кварталів 2013 та 2014 років, за інформацією Державної регуляторної служби України, зменшилася на 98,5 %. Так, за 2017 рік було проведено всього 20 позапланових перевірок суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику, за даними звіту про виконання органом державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки в Вінницькій області[2]. З метою попередження та виявлення порушень законодавства державними органами нагляду (контролю) у 2017 року ДРС було проведено 58 перевірок, в тому числі: – 10 перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування господарської діяльності (6 планових та 4 позапланові); – 22 перевірки додержання дозвільними органами вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру (11 планових та 11 позапланових); – 26 перевірок додержання органами нагляду (контролю) вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» в частині здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності (24 планових та 2 позапланових). Так, у 2015 році ДРС було проведено 14 перевірок, з них: – 4 перевірки додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування господарської діяльності (2 планові та 2 позапланові) – 10 перевірок додержання дозвільними органами вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру (2 планових та 8 позапланових). У 2016 таких перевірок було проведено 15, з яких: – 5 перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування господарської діяльності (позапланові перевірки не проводились) – 10 перевірок додержання дозвільними органами вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру (4 планових та 6 позапланових). Також, як слушно зазначає відомство саме такі показники призвели до різкого зменшення кількості випадків порушень ними вимог законодавства, за які встановлено адміністративні відповідальність[3].

Слід зауважити, що крім позитивних правових наслідків у вигляді скорочення кількості перевірок з'явилися й негативні – у вигляді чисельних зловживань і правопорушень суб'єктами господарювання норм чинного законодавства. Ще в середині 2017 року зауважували на те, що мораторієм на перевірки підприємств користується недобросовісний бізнес. Він ставить під загрозу життя та здоров'я громадян. Це є наслідком безконтрольності, яку допустила держава, знищивши, можливо, недосконалу, але ж працюючу систему контролю за якістю та безпечністю продуктів харчування[4]. Уряд відстежив ці негативні прояви та затвердив перелік органів державного нагляду (контролю), на які не поширюється дія Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»[5]. Такий підхід, до формування переліку органів державного нагляду (контролю), відповідно до позиції уряду, застосовано для забезпечення розвитку підприємництва, а також забезпечення контролю за найбільш вразливими та ризикованими сферами суспільних відносин та виконання міжнародно-правових зобов'язань України [6]. У літературі наголошується на те, що в Євросоюзі такого поняття, як "мораторій на перевірки", не існує. Та проблема українського законодавства глибша. У нас немає окремих винятків щодо, наприклад, особливостей перевірок у таких чутливих сферах, як ринковий, санітарний та фітосанітарний нагляд. До цього переліку можемо додати ще й фінансову сферу, до учасників якої існують дуже жорсткі вимоги. Нині в світі лише посилюють норми пруденційного нагляду – як у праві ЄС, так і в США. Це пов'язано з безпекою фінансових операцій. Необхідність нагляду у багатьох сферах закріплена у зобов'язаннях України за Угодою про асоціацію. Парламентська експертна група (ПЕГ) і раніше наголошувала: товари, вироблені "під мораторієм", не матимуть доступу на ринок ЄС, а наш споживач – не матиме європейської якості [7].

Заслужує на увагу думка про те, що радикальне обмеження перевірок мало негативні наслідки як для суспільства, так і для держави. Повна заборона перевірки суб'єктів господарювання контролюючими органами призвела до:

- суттєвого збільшення кількості звернень громадян щодо порушень суб'єктами господарювання законодавства у сфері захисту прав споживачів. Відбулось порушення Конституційних норм, вимог Резолюції ООН та Директив ЄС;
- збільшення випадків недобросовісного ведення бізнесу окремими суб'єктами господарювання;
- негативної реакції ЄС та виникнення ризику обмеження експорту вітчизняної продукції на зовнішні ринки [8].

Таким чином, мораторій на перевірки суб'єктів господарювання як певний засіб дерегуляції повинен вводитися виключно на тимчасовій основі і під постійним моніторингом певних сфер господарювання з метою своєчасного і адекватного оцінювання діяльності зазначених суб'єктів, особливо в наступних секторах економіки – продовольства, харчової промисловості, виробництво медикаментів, роздрібної торгівлі, банківських послуг, тощо.

Список використаної літератури:

1. Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 03 листопада 2016 року № 1728-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. - № 4. - Ст. 37.
2. Звіт про виконання органом державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки в Вінницькій області графіків планових перевірок об'єктів за 2017 рік на території Вінницької області. // Інформаційний ресурс. Режим доступу: <http://vn.dsns.gov.ua>
3. У 2017 році ДРС проведено 57 перевірок дозвільних органів, органів ліцензування та органів державного нагляду (контролю) // Інформаційний ресурс. Режим доступу: <http://www.drs.gov.ua>
4. Мусій О. У ВР вимагають скасування мораторію на перевірки бізнесу. 22 липня 2017 року / Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://agropolit.com>

5. Про затвердження переліку органів державного нагляду (контролю), на які не поширюється дія Закону України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2017 р. № 1104 // Урядовий кур'єр від 23.02.2018. - № 38.
6. Уряд визначив органи контролю, на які не поширюється мораторій на перевірки. Новини від zik 23 лютого 2018 року / Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://zik.ua/news/2018/02/23>
7. Семерак О. Євроінтеграція у Раді: як Україна "розгрібає" наслідки мораторію на перевірки бізнесу. 28 березня 2016 року / Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua>
8. Якимець Л. Золота середина – про особливості дії мораторію на проведення перевірок підприємців / Інформаційний ресурс. Режим доступу: <http://plp.kiev.ua>